Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNE ODVJETNICE
JULIANE KOKOTT
od 23. prosinca 2015.[1]

Predmet C-196/15

Granarolo SpA

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Cour d'appel de Paris (Francuska))

„Sudska nadležnost u građanskim i trgovačkim stvarima – Uredba (EZ) br. 44/2001 – Posebne nadležnosti – Članak 5. stavci 1. i 3. – Iznenadni prekid poslovnog odnosa – Ugovorna ili izvanugovorna odgovornost u okviru s time povezane tužbe za naknadu štete“

I – **Uvod**

1. Ovaj predmet daje ponovno Sudu priliku da razgraniči posebne sudske nadležnosti koje Uredba br. (EZ) 44/2001[2] predviđa za priznavanje zahtjeva koji se odnose na ugovore i onih koji se odnose na štetne radnje, delikte i kvazi-delikte.

2. Točnije, riječ je o pitanju primjenjuje li se sudska nadležnost u stvarima koje se odnose na delikte ako se tužba za naknadu štete temelji samo na prekidu poslovnog odnosa.

II – **Pravni okvir**

A – *Pravo Unije*

3. Članak 5. Uredbe br. 44/2001 određuje:

„Osoba s domicilom u državi članici može u drugoj državi članici biti tužena:

1. (a) u stvarima [koje] se odnose na ugovore, pred sudom u mjestu u kojemu [je izvršena ili] treba biti izvršena obveza;

   (b) u svrhe ove odredbe, osim ako nije drukčije ugovoreno, mjesto izvršenja obveze je:

   — u slučaju kupoprodaje robe, mjesto u državi članici u kojemu je, u skladu s ugovorom, roba isporučena ili je trebala biti isporučena,

   — u slučaju pružanja usluga, mjesto u državi članici u kojemu su, u skladu s ugovorom, usluge pružene ili su trebale biti pružene;

1 — Izvorni jezik: njemački

2 — Uredba Vijeća od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.).

...

3. u stvarima [koje] se odnose na štetne radnje, delikte ili kvazi-delikte, pred sudovima u mjestu u kojemu se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi;

...”

B – *Nacionalno pravo*

4. Članak L. 442-6 francuskog Code de commercea (Trgovački zakonik) određuje:

„[…] Svaki proizvođač, trgovac, tvorničar ili obrtnik učlanjen u obrtničku komoru odgovoran je i ima obvezu naknade štete ako:

...5. iznenada, makar i djelomično, prekine postojeći poslovni odnos, bez prethodne pisane obavijesti, vodeći računa o trajanju poslovnog odnosa i uz poštovanje minimalnog otkaznog roka koji je s obzirom na trgovačke običaje predviđen ugovorima sklopljenima između trgovaca. […] Ako takvi ugovori ne postoje, za svaku kategoriju proizvoda je odlukama ministarstva nadležnog za gospodarstvo moguće odrediti, vodeći računa o trgovačkim običajima, minimalni otkazni rok i okvir za uvjete prekida trgovačkih odnosa, osobito s obzirom na njihovo trajanje. Prethodne odredbe nisu prepreka mogućnosti prekida bez prethodne obavijesti, u slučaju da druga strana ne izvrši svoje obveze ili u slučaju više sile. […]”

III – **Glavni postupak i prethodna pitanja**

5. Francuski poduzetnik je kao preprodavač za talijanskog poduzetnika u Francuskoj tijekom otprilike 25 godina stavljao na tržište živežne namirnice. Dugogodišnji poslovni odnos nije se temeljio ni na kakvom okvirnom ugovoru, a osobito ne na odredbi o ekskluzivnosti.

6. Talijanski poduzetnik je 10. prosinca 2012. obavijestio francuskog poduzetnika da će njihov poslovni odnos završiti 1. siječnja 2013.

7. Stoga je francuski poduzetnik odlučio tužiti talijanskog pred Tribunal de commerce Marseille radi naknade štete zbog iznenadnog prekida poslovnog odnosa. Svoju tužbu utemeljio je na članku L. 442-6 Code de commercea. Budući da je Tribunal de commerce smatrao da je predmet tužbe štetna radnja, odlučio je da je u ovom slučaju nadležan na temelju članka 5. stavka 3. Uredbe br. 44/2001.

8. Talijanski poduzetnik je podnio žalbu kojom osporava nadležnost francuskog suda.

9. U tim okolnostima, Cour d’appel de Paris odlučio je prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

1. Treba li članak 5. stavak 3. Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da tužba za naknadu štete zbog prekida postojećih poslovnih odnosa koji se sastoje u isporuci robe preprodavaču tijekom više godina, bez okvirnog ugovora ili odredbe o ekskluzivnosti, ulazi u pravno područje deliktne odgovornosti?

2. U slučaju negativnog odgovora na prvo pitanje: primjenjuje li se članak 5. stavak 1. točka (b) te uredbe na određivanje mjesta izvršenja obveze koja je osnova zahtjeva iznesenog u prvom pitanju?

IV – **Pravna ocjena**

A – *O prvom prethodnom pitanju*

10. Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev želi u biti znati primjenjuje li se na tužbu radi naknade štete kao što je ona o kojoj je riječ u glavnom postupku nadležnost za delikte iz članka 5. stavka 3. Uredbe br. 44/2001.

11. Sud je 2014. pojasnio razliku između izvanugovorne i ugovorne odgovornosti u presudi Brogsitter [3].

1. Presuda Brogsitter

12. U tom predmetu je Sud raspravljao vežu li se tužbe zbog građanskopravne odgovornosti, koje se prema nacionalnom pravu temelje na izvanugovornoj odgovornosti za štetu, za „stvari koje se odnose na ugovore" u smislu članka 5. stavka 1. Uredbe br. 44/2001, s obzirom na ugovor koji postoji između stranaka glavnog postupka [4].

13. U razgraničavanju izvanugovorne i ugovorne odgovornosti, Sud se u velikoj mjeri usmjerio na „tumačenje ugovora koji obvezuje tuženika i tužitelja [koje je] nužno za utvrđivanje dopuštenosti [...] ponašanja koje tužitelj zamjera tuženiku" [5]. Nužno je potrebno takvo tumačenje ugovora kada „tužbe [...] [imaju] za cilj odštetni zahtjev za koji se razumno može uzeti da proizlazi iz povrede prava i obveza iz ugovora koji povezuje stranke glavnog postupka, pa bi stoga uzimanje u obzir tog ugovora bilo nužno radi rješavanja tužbe" [6].

14. Dakle, ako se treba tumačiti ugovor, onda se u obzir uzima nadležnost za stvari koje se odnose na ugovore iz članka 5. stavka 1., ili u suprotnomu, nadležnost za delikte iz članka 5. stavka 3. Uredbe br. 44/2001.

2. Primjena načela uspostavljenih u presudi Brogsitter na ovaj slučaj

15. U ovom predmetu se javlja problem srodan onomu iz predmeta Brogsitter.

16. I ovdje sud koji je uputio zahtjev polazi od toga da se prihvaćeni zahtjev za naknadu štete prema nacionalnom pravu [7] smatra deliktnom stvari.

17. U ovom slučaju – za razliku od predmeta Brogsitter – ne postoji nužna veza s tumačenjem ugovora među strankama koja bi opravdala nadležnost za ugovorne odnose.

18. Zahtjev za naknadu štete vezan je za iznenadni prekid postojećeg poslovnog odnosa tijekom kojeg je došlo do mnogobrojnih isporuka robe francuskom poduzetniku. Međutim, nije postojao okvirni ugovor koji bi u potpunosti uređivao poslovni odnos stranaka. Stoga za odlučujuće pitanje uopće nije bitno jesu li stranke ugovorile da se prilikom prekida poslovnog odnosa poštuje odgovarajući rok [8].

3 — Presuda Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148)

4 — Presuda Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, t. 16.)

5 — Presuda Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, t. 25.)

6 — Presuda Brogsitter (C-548/12, EU:C:2014:148, t. 26.)

7 — Sud koji je uputio zahtjev dalje ne problematizira je li za spor u glavnom postupku mjerodavno francusko pravo. Međutim, to se ne podrazumijeva samo od sebe već se treba utvrditi pomoću primjenjivih odredaba kolizijskog prava ili pravila za rješavanje sukoba zakona koje sud koji je uputio zahtjev nije ispitao i za razmatranje kojih u zahtjevu za prethodnu odluku nedostaju podaci.

8 — Štoviše, za razliku od onog što tvrdi francuska vlada uz navođenje sudske prakse najviših sudova, je li već došlo do raskida ugovora ili su se poslovni odnosi nalazili u fazi predugovora koja prethodi sklapanju ugovora ne igra nikakvu ulogu za navedene pravne temelje zahtjeva.

19. Zahtjev za naknadu štete zapravo po svojoj prirodi nema veze s događajima vezanima za ugovor. Temelj tog zahtjeva nisu izvanugovorna dogovaranja stranaka, već zakonska odredba, koja radi uređenih gospodarskih odnosa osuđuje iznenadni prekid poslovnih odnosa te za te slučajeve predviđa zahtjeve za naknadu štete dotadašnjim poslovnim partnerima.

20. Okolnosti o kojima je ovdje riječ su stoga donekle suprotne onima u presudi Brogsitter: tamo je bila riječ o odštetnom zahtjevu koji se temeljio na povredi već postojećeg ugovora. Suprotno tomu, u ovom slučaju temelj zahtjeva za naknadu štete nisu postojeći *ugovori*, već zapravo *činjenica da do daljnjeg sklapanja ugovora nije došlo* nakon iznenadnog prekida poslovnog odnosa. Dakle, nije riječ o ugovornim povredama, nego o odbijanju bivših poslovnih partnera da sklope ugovor. Prema tomu, „temelju" zahtjeva za naknadu štete nedostaju poveznice s ugovorom.

21. Poveznice s ugovorom bi (hipotetski) mogle postojati kada bi se strana koja je prekinula poslovni odnos pozvala na moguće prethodne povrede ugovora od strane vjerovnika iz poslovnog odnosa, radi toga da opravda prekid poslovnih odnosa i izbjegne obvezu naknade štete. Međutim, takvo sredstvo obrane – čak i kad bi se prihvatilo prigovor, a za što nema nikakvog temelja – ne bi promijenilo prirodu zahtjeva za naknadu štete i ne bi ga učinilo zahtjevom koji se odnosi na ugovor.

22. Stoga predmet ovog slučaja nisu „stvari koje se odnose na ugovore", zbog čega ovdje nije primjenjiva nadležnost iz članka 5. stavka 1. Uredbe br. 44/2001.

23. Zbog njegove prirode, zahtjev kao što je onaj o kojemu je riječ u glavnom postupku treba zapravo smatrati izvanugovornim, kao što je to Sud već učinio kod zahtjeva zbog namjernog prekida radnji sklapanja ugovora[9]. Ti zahtjevi se mogu usporediti sa zahtjevom o kojemu je riječ u glavnom predmetu, s obzirom na to da se i ovdje oslanja na „obveze koje je jedna stranka slobodnom voljom preuzela prema drugoj osobi"[10] i naposljetku na zahtjev koji je prihvaćen, a koji se temelji na ponašanju poslovnog partnera kojim se narušava povjerenje[11].

24. S obzirom na sve prethodno navedeno, na prvo pitanje valja odgovoriti da se tužba radi naknade štete – nastale zbog prekida postojećih poslovnih odnosa za koje nema okvirnog ugovora niti odredbe o ekskluzivnosti – odnosi na štetne radnje, delikte ili kvazi-delikte te da stoga potpada pod članak 5. stavak 3. Uredbe br. 44/2001.

B – *O drugom prethodnom pitanju*

25. Budući da odgovor na prvo prethodno pitanje nije negativan, nije potrebno odgovoriti na drugo pitanje kojim sud koji je uputio zahtjev želi znati primjenjuje li se članak 5. stavak 1. točka (b) Uredbe br. 44/2001 na utvrđivanje mjesta ispunjenja obveze koja je predmet spora u slučaju za koji nije nadležan, s obzirom na to da mu je zanijekana nadležnost za delikte.

26. Nužno je nakratko se posvetiti ovom drugom pitanju i uputiti na presudu Suda Corman-Collins[12], u kojoj se postavilo pitanje je li odredba iz članka 5. stavka 1. točke (b) Uredbe br. 44/2001 primjenjiva na zahtjeve za naknadu štete nastale preprodavaču u vezi s raskidom ugovora o distribuciji sklopljenog usmenim putem[13].

9 — Presuda Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499)

10 — Presuda Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, t. 27.); vidjeti u tom smislu također presudu Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, t. 39.).

11 — Presuda Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, t. 27.)

12 — Presuda Corman-Collins (C-9/12, EU:C:2013:860)

13 — Presuda Corman-Collins (C-9/12, EU:C:2013:860, t. 14.): u tome se sastoji glavna razlika u odnosu na ovaj predmet u kojem, prema utvrđenjima suda koji je uputio zahtjev, ne postoji okvirni ugovor.

27. U tom pogledu je Sud utvrdio da ugovor o distribuciji koji „se sastoji u okvirnom ugovoru sklopljenom *pro futuro* između dvaju gospodarskih subjekata, čiji su predmet obveze isporuke i kupnje te koji sadrži posebne ugovorne odredbe o distribuciji […] robe koju je prodao distributer” [14], treba smatrati ugovorom o pružanju usluga (u smislu članka 5. stavka 1. točke (b) druge crtice). Suprotno tomu, u slučaju „trajnog poslovnog odnosa između dvaju gospodarskih subjekata, kada je taj odnos ograničen na sukcesivne ugovore od kojih svaki ima za predmet isporuku i primitak robe”, valja razmatrati članak 5. stavak 1. točku (b) prvu crticu [15].

28. Ta razmatranja nisu primjenjiva na ovaj slučaj već zato što između stranka ne postoji okvirni ugovor. Usto, u glavnom postupku nije sporna „prodaja robe” u smislu članka 5. stavka 1. točke (b) prve crtice Uredbe br. 44/2001, već zapravo iznenadni prekid poslovnog odnosa, a da nije bio bitan konkretan sadržaj ugovora. Stoga se ne može primijeniti članak 5. stavak 1. točka (b) Uredbe br. 44/2001.

V – **Zaključak**

29. Slijedom navedenog predlažem Sudu da na prethodno pitanje odgovori kako slijedi:

Tužba radi naknade štete nastale zbog prekida postojećih poslovnih odnosa za koje nema okvirnog ugovora niti odredbe o ekskluzivnosti odnosi se na štetne radnje, delikte ili kvazi-delikte te stoga potpada pod članak 5. stavak 3. Uredbe br. 44/2001.

14 — Presuda Corman-Collins (C-9/12, EU:C:2013:860, t. 36.)

15 — Presuda Corman-Collins (C-9/12, EU:C:2013:860, t. 35. i 36.)